

ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ МНЕМОТЕХНІК У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УНІВЕРСИТЕТІ

APPLICATION OF MNEMOTECHNIQUES IN THE FOREIGN LANGUAGE UNIVERSITY STUDYING

У статті розглядаються проблеми довготривалого запам'ятовування іноземної лексики в процесі навчання у вищому навчальному закладі аграрного спрямування. Використання мнемотехнік потребує глибокого вивчення, бо допомагає оптимізувати оволодіння студентами іноземними навичками. Засвоєння загальнонаукової лексики потребує особливої уваги не лише задля нагальної потреби підприємств у спеціалістах, здатних вести діалог у міжнародному форматі, але й для успішного складання вступного іспиту з іноземної мови у магістратуру (ЄВІ). Метою статті є всебічний аналіз мнемотехнічних прийомів на основі стародавніх та сучасних досліджень та визначення методики їх використання на заняттях з іноземної мови аграрного університету. Для досягнення мети було здійснено огляд наукової літератури, визначено поняття мнемотехніки. Одним із завдань дослідження було довести доцільність застосування спеціальних методів та прийомів для полегшення запам'ятовування навчального матеріалу. Стаття містить послідовно представлені логічно пов'язані частини: постановка проблеми, аналіз досліджень, виділення невирішених проблем, визначення мети, виклад основного матеріалу та висновки. Сутність викладеного дає підстави стверджувати, що питання інтеграції мнемонічних прийомів у курс вивчення іноземної мови майбутніми магістрами потребує конкретизації та систематизації, що й було зроблено у теоретичному дослідженні проблеми. У статті основні прийоми для використання мнемотехнік у професійній підготовці студентів вищих навчальних закладів оформлені в таблицю. Більш детально описані методи: ментальних карток, метод локусів, метод ключових слів. На основі теоретичного дослідження запропоновано практичну покрокову схему роботи з мнемотехніками на занятті з засвоєння загальнонаукової лексики. Результати представленого дослідження доповнюють попередні наукові розвідки саме конкретним підходом до оптимізації навчальної роботи та представляють можливість подальших експериментальних досліджень. Висновки обґрунтовані, сфокусовано напрямки розвитку дослідження.

Ключові слова: мнемоніка, мнемонічні техніки, декодування інформації, вивчення іноземної мови, довготривале запам'ятовування.

The article deals with the problems of long-term memorization of foreign language vocabulary in the university teaching process. The use of mnemonic techniques is worth studying in order to facilitate students' mastering of foreign language skills. The general scientific vocabulary acquirement is of great importance not only for future specialists' international abilities, but for successful taking the Master's degree entrance English exam (EVI). This study aims to analyze mnemonic techniques based on the ancient and modern research and to determine methods of their application in foreign language classes of the agrarian university. To achieve the purpose, scientific literature review has been done, the notion of the mnemonic techniques has been determined. One of the objectives of this article has been to prove the necessity of special methods and techniques in order to facilitate the memorization of educational materials. The paper contains five logically related parts such as: problem statement, analysis of research, unresolved issues, article's purpose, presentation of the main material and conclusions. The study presents the understanding of mnemonic techniques' integration in the foreign languages learning process. The approach to the application of such techniques in agrarian universities needs to be concretized and systematized. It has been done in the theoretical part of the article. The main techniques suitable for the application during the trainings of future Masters of higher educational institutions have been presented in table 1. Some methods have been described in more details: mental cards, locus method, and keyword method. As for a practical part, the step-by-step scheme of mnemonics application at the lesson on general scientific vocabulary mastering at the agrarian university has been offered. The results of this research complement previous studies with a specific approach to the optimization of the foreign language learning process, the conclusions contains the possibilities of further experimental research. The directions of such research have been focused.

Key words: mnemonics, mnemonic techniques, data decoding, foreign language learning, long-term memorization.

УДК 81-13:81'243:378.147
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/1.17>

Крекотень О.В.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного
університету

Байдак Л.І.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного
університету

Чирва А.С.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри іноземних мов
Сумського національного аграрного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Перед сучасним українським суспільством постає проблема адаптації освітнього рівня випускників університетів до вимог європейського кадрового ринку. Вивчення іноземної мови грає у цьому процесі першочергову роль, адже майбутні спеціалісти матимуть всі можливості проявити свої комунікативні вміння у роботі з іноземними партнерами. Для університетів аграрного напрямку особливої уваги потребує підготовка майбутніх магістрів до іспиту ЄВІ з іноземної мови. Заклади стикаються

з об'єктивними причинами неоднакового рівня підготовки студентів та відсутності внутрішньої мотивації. З огляду на те, що крім здатності до логічного мислення, ґрунтовних знань та комунікативних умінь, підготовка з іноземної мови потребує засвоєння великої кількості лексичних одиниць, як загальнонавчаних, так і загальнонаукових та фахових, використання мнемотехнік у вивченні іноземної мови «дозволить оптимізувати процес запам'ятовування навчальної інформації й зменшити інформаційну напругу під час реалізації

навчальної діяльності» [1, с. 103]. Не можна не погодитись з Ванягиною М.Р., що найбільш проблемними для тих, хто вивчає іноземну мову, є дві складові: граматики і лексики. Якщо основи граматики можна засвоїти за допомогою використання певних алгоритмів побудови фраз, то для дієвого засвоєння лексичних одиниць може бути корисним використання активних навчальних технологій та ефективних прийомів запам'ятовування, зберігання та відтворення інформації [3, с. 73]. Саме мнемотехніки допоможуть досягти стійких результатів у вивченні іноземної мови в університеті аграрного напрямку. Під мнемотехніками будемо розуміти «сукупність спеціальних методів та прийомів щодо підвищення ефективності засвоєння нової інформації шляхом свідомого утворення асоціативних зв'язків, що полегшують запам'ятовування навчального матеріалу і збільшують обсяг пам'яті у студентів» [1, с. 103].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні та практичні дослідження мнемотехнік почались ще за часів Цицерона, а термін «мнемоніка» має походження від імені матері дев'яти грецьких муз – богині Мнемозини [2, с. 230]. Відомий вчений, філософ і поет Джордано Бруно, засновник стенографії Еме Парі, дослідник Олександр Язвинський у свій час проводили експерименти з дослідження систем запам'ятовування [3, с. 73]. В роботі «Мнемоніка по методу Ревентлова», датованій ще 1850 роком, автор визначає грецького поета Симоніда (470 рік до н.е.) засновником теорії запам'ятовування і аналізує існуючі мнемонічні теорії [4, с. 17]. Древні мнемоніки вважали, що сприймання світу, що ми отримуємо завдяки якомусь з відчуттів, особливо завдяки зору, більш за все діють на душу, тому треба те, що хочеш утримати в пам'яті, перетворити у щось наочне і пов'язати з добре відомими місцевостями. При зберіганні ж у пам'яті головне – сила враження [4, с. 22]. Власна ж система Ревентлова засновується на думці, що людина швидше утримує в пам'яті те, що розуміє, що узгоджується з її особистими поглядами на предмет, що перетворилося на думку та перейшло в свідомість [4, с. 67]. Німецький психолог Г. Еббінгауз зробив значний вклад у науку, вивчаючи залежність пам'яті від об'єму інформації, числа повторень та проміжку часу між вивченням та відтворенням, а вчений Лурія А.Р., один з засновників нейропсихології, на основі спостережень за людиною з феноменальною пам'яттю, описав метод синестезії (для запам'ятовування використовують місце, образ, фон та яскраві асоціації) [3, с. 74].

Нині науковці звертають особливу увагу на практичне використання мнемонічних методів у вивченні різних дисциплін у закладах середньої та вищої освіти [2, с. 230]. Це дає можливість до «розвитку творчого потенціалу студентів за

рахунок гармонізації лівої і правої півкуль головного мозку, [...] зменшення негативного впливу стресів [...], підвищення навчальної мотивації, [...] розвиток образної пам'яті, самостійності студентів [...], що сприяє ефективності їхньої адаптації у соціумі [1, с. 103]. А. L. Putham відмітив важливість та зробив опис мнемонічних технік для освітнього процесу [5]. Що стосується сучасних розвідок саме стосовно процесу вивчення іноземної мови, дослідження проблеми триває, відкриваються нові аспекти, незважаючи на досить велику кількість публікацій з цієї тематики. Так, Ożańska-Ponikwia K. формулює фізіологічні передумови використання мнемотехнік у оволодінні іноземними мовами [7]. Посилаючись на дослідження світових вчених про асиметрію півкуль головного мозку та домінують лівої для засвоєння мови, вона доводить, що студенти з домінують правої півкулі зазвичай не мають переваг під час уроку з традиційною формою проведення, де чітко передбачені читання, мовлення, аудіювання тощо [7, с. 94]. Згідно точки зору авторки, саме мнемотехніки дозволяють використовувати одночасно логіку і креативність, що дозволяє задіяти і праву, і ліву півкулю головного мозку [7, с. 95]. Японський дослідник J. Esposito змалював систему мнемонічних прийомів у процесі роботи з іншомовною лексикою та текстом як інформаційною одиницею [6], в той час, як представник університету Роуен (США) Erin L. Whitescarver провів дослідження з використання мнемотехнік у роботі над засвоєнням лексичних одиниць групою старшокласників з обмеженими можливостями та експериментально довів ефективність такого виду роботи на заняттях з іноземної мови [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Важливо відзначити, що оптимізація процесу запам'ятовування студентами технологічних, у нашому випадку аграрних спеціальностей, не досить глибоко досліджена не лише на теоретичному, але й на експериментальному рівнях, тож проблема використання мнемотехнік на занятті з майбутніми магістрами потребує систематизації та конкретизації в умовах навчального простору України.

Мета статті – здійснити структурно-компонентний аналіз існуючих мнемотехнік та системне узагальнення їх використання на занятті з іноземної мови в вищих навчальних закладах аграрного спрямування.

Вклад основного матеріалу. Забезпечення інформаційної основи будь-якої професійної діяльності має формуватися протягом навчання [1, с. 104], а серед предметів, що цю основу забезпечують, іноземна мова з року в рік посилює свої позиції. Вищі навчальні заклади взагалі та викладачі іноземної мови зокрема, мають перебудувати навчальний процес таким чином, щоб за умови

мінімальної кількості навчального навантаження, виділявся час на оптимізацію методів і прийомів роботи з засвоєння загальнонаукової та фахової лексики, з навчання аргументації та розуміння логічних зв'язків. З вітчизняних дослідників найбільш повну класифікацію мнемотехнік для формування фахівців спеціальних дисциплін надала В.С.Ковальська, тож ми вирішили представити мнемонічні прийоми, описані нею, у вигляді таблиці 1.

Метод ментальних карток може використовуватись як для засвоєння лексики, так і певних граматичних явищ іноземної мови, що дозволяє не лише інформаційно, але й емоційно підвищити інтерес студента до предмету. [2, с. 232]. **Метод візуального запам'ятовування** рекомендується для відтворення текстової інформації, закодованої знаками або символами з використанням різнокольорових підкреслень. Для занять з іноземної мови ефективним є **метод Цицерону** (*the Cicero method*) або метод Римської кімнати, коли студенти уявно розміщують незнайомі слова в реальній, намальованій схематично, кімнаті університету або власній квартирі, запам'ятовують їх місцезнаходження, а згодом відтворюють. Для диференціації частин мови уявляється можливим створювати окремі кімнати для дієслів, іменників тощо [2, с. 233]. Зарубіжні дослідники переважно називають такий прийом **методом локусів** (*Method of Loci*) [6, с. 107], віртуальні локації розширюються з кімнати до вулиці. Професору Аткінсону з Стенфордського університету ми завдячуємо появи

наприкінці ХХ століття **методу ключових слів** (*keyword method*). Ключове слово рідною мовою звучить як частина слова іноземною, тож створюється певний асоціативний зв'язок, що сприяє довготривалому запам'ятовуванню лексики [2, с. 233]. Дослідження Авіла та Садоскі (1996) з засвоєння 10 англійських лексичних одиниць шістдесятьма трьома студентами за допомогою методу ключових слів на основі рідної іспанської мови довели майже стовідсоткову його ефективність у вивченні англійської як другої іноземної мови [7, с. 97]. Варта уваги також **техніка Peg-Word**, коли слова пов'язуються з цифрами. Проте, мінімізуючи семантику, метод не дає високих результатів для довготривалого запам'ятовування [6, с. 108]. На противагу, методи **Акронім** (коли перші літери слів, що підлягають меморизації, складають нове слово) та **Акростих** (коли з перших літер слів складається фраза) сприяють довготривалому запам'ятовуванню інформації. Наприклад, щоб зберегти в пам'яті послідовність кольорів веселки, варто вивчити фразу «Richard Of York Gave Battle In Vain» (red, orange, yellow, green, blue, indigo, violet) [5, с. 131].

Враховуючи все сказане, спробуємо запропонувати до розгляду приблизну схему роботи з мнемотехніками при засвоєнні лексики за темою «Забруднення води» в аграрному університеті (на матеріалі французької мови):

Крок 1 – Метод ментальних карток . Картки: фауна дуже забруднених річок, фауна легко забруднених річок, фауна незабруднених водойм.

Таблиця 1.

Мнемонічні прийоми для застосування у професійній підготовці майбутніх фахівців (за В.С.Ковальською [1])

№ з/п	Назва прийому	Основний контент	Мета
1.	Ланцюжок	Яскраві асоціації парних образів	Для запам'ятовування значної кількості інформаційних елементів
2.	Символізація	Декодування закодованих слів	Для запам'ятовування абстрактних понять
3.	Ключові слова	Маркери сенсу цілої фрази або тексту	Для відтворення за певними словами рідної мови
4.	Стиснення інформації	Кодування текстових уривків в зорові образи	Для відтворення коротких текстів
5.	Виділення частин образу	Зв'язки між частинами автоматично фіксуються мозком	Для відтворення цілого з частин
6.	Трансформація	Перетворення подумки об'єктів на інші за значенням та образом	Для полегшення процесу запам'ятовування
7.	Прийом першої літери	Асоціативний зв'язок між першими буквами слів спеціально створеного речення	Для довготривалої меморизації інформації
8.	Візуалізація	Фізичний вплив подій, явищ та об'єктів на відчуття	Для створення умови максимальної реальності
9.	Промовляння і промальовування	Повторення з використанням уявного промовляння і уявного промальовування	Для інформації, яку треба закріпити в пам'яті на рефлексорному рівні
10.	Повторення з повним розшифруванням	Асоціації закріплюються за допомогою допоміжного стимулюючого образу	Для закріплення в мозку вже існуючої інформації

Крок 2 – Промовляння і схематичне промальовування 11 лексичних одиниць.

Крок 3 – Техніка Peg-Word. Кожній лексичній одиниці надається номер.

Крок 4 – Прийом першої літери. Літери поєднуються з цифрами.

Крок 5 – Візуалізація. Демонстрація ілюстративного матеріалу Рис. 1:

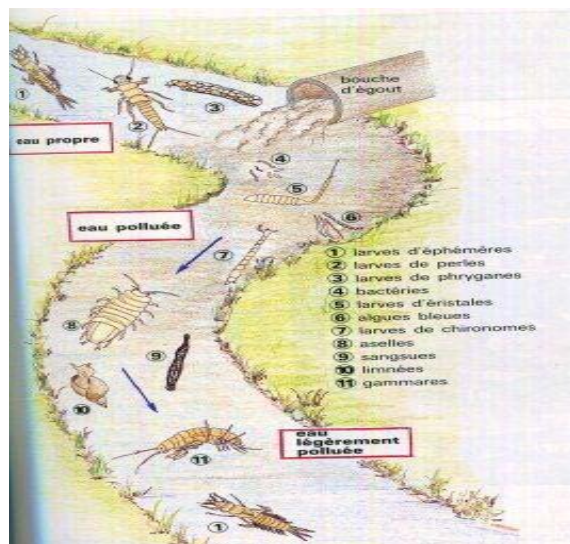

Рис. 1. Французькі терміни для засвоєння фауни забруднених річок. (Tavernier R., Liseaux C. 2 de Sciences de la Vie et de la Terre. 1997. P. 233)

Крок 6 – Метод локусів. Пов'язання лексичних одиниць з конкретними фізичними місцями. Робота з Рис. 1 без надрукованих термінів.

Крок 7 – Повторення з повним розшифруванням. Взаємне оцінювання.

Висновки. Отже, розширення словникового запасу студентів нелінгвістичних вищих навчальних закладів напряму залежить від мнемонічних стратегій викладача, що сприяє у свою чергу підвищенню мотивації студентів. Оскільки неможливо уявити сучасний світ без комп'ютерних мереж, то

і сучасні мнемотехніки можуть розвиватися з використанням можливостей сучасних телефонів та ноутбуків, що передбачає різноманіття образів, розмірів, виділення інформації кольорами тощо. Дослідження має розширитись у віртуальну або в експериментальну сторону, обидва напрямки будуть актуальними для сучасного навчального процесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ковальська В.С. Використання мнемотехнік у професійній підготовці майбутніх фахівців. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 21. Т. 2. С. 102–106.

2. Khoroshailo O.S., Yakovenko Ju.L. Mnemonic Techniques in the Study of Foreign Languages and Historical Disciplines. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 68. Т. 2. С. 230–234.

3. Ванягіна М.Р. Применение мнемотехники для обучения иноязычной лексики. *Педагогіка и психология образования*. 2019. № 3. С. 71–85.

4. Ревентлов К.О. Мнемоника по методу Ревентлова: для облегчения памяти при заучивании чисел в истории, статистикъ, законовъдѣнии, химии и других науках. Санкт-Петербург : типография Едуарда Праца, 1850.123 с. URL:<https://play.google.com/books/reader?id=FirF5kN0PAoC&pg=GBS.PA20&hl=ru> (дата звернення 07.02.2022).

5. Putham Adam L. Mnemonics in Education: Current Research and Applications. *Translational Issues in Psychological Science*. 2015. Vol.1, No. 2. P. 130–139.

6. Esposito, J. Mnemonics as a Cognitive-Linguistic Network of Meaningful Relationships. *The Journal of Language Teaching and Learning*. 2016. Vol. 6, № 1. P. 105–113.

7. Ożańska-Ponikwia, K. The Role of Mnemonics in the Process of L1 and L2 Language Learning. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Pedagogika*. 2015. Vol. 10. P. 93–100.

8. Whitescarver E.L. Effect of mnemonics on the vocabulary acquisition and retention of high school students with learning disabilities. *Theses and Dissertations*. 2567. 2018. <https://rdw.rowan.edu/etd/2567> (дата звернення 07.02.2022).